

Innhold

Forord	13
Kapittel 1	
Innledning	15
1.1 Kompetanseløft for lærere.....	16
1.2 Seks innfallsvinkler til digital dømmekraft.....	19
Kapittel 2	
Digital dømmekraft: Hva skal læres?	23
2.1 Hva er digital dømmekraft?	24
2.1.1 Kunnskapsbase for digital dømmekraft.....	25
2.1.2 Utvikling av dømmekraft som ferdighet	26
2.1.3 Utvikling av skjønn.....	28
2.1.4 Digital dømmekraft i barnehagen.....	29
2.1.5 Digital dømmekraft i skolen	29
2.1.6 Digital dømmekraft i hjemmet	30
2.2 Barn og unges digitale hverdag.....	31
2.2.1 Norske barn og medier.....	31
2.2.2 Europeiske barn på nett	34
2.2.3 Mobbing og arbeidsro i skolen	35
2.2.4 Foreldre og lærere om barn på nett	36
2.3 Teknologistyrte barndom?	37
2.3.1 Hva er data?.....	38
2.3.2 Hva er algoritmer?.....	39
2.3.3 Hva er bias?	40
2.3.4 Hva er kunstig intelligens?.....	42

2.3.5	Implementeringens tid	43
2.3.6	Opplæring med kunstig intelligens	44
2.3.7	Er teknologien verdinøytral?	46
2.4	Oppsummering og refleksjon	48

Kapittel 3

Fundament: Hva er menneskeverd?	51	
3.1	Menneskeverd	52
3.2	Menneskerettigheter	53
3.3	Barnekonvensjonen	55
3.3.1	Barnet og mediebruk i familien	56
3.3.2	Barnets rettigheter som medieaktør	56
3.4	Mennesker med nedsatt funksjonsevne	58
3.5	Kollektive rettigheter for urfolk	60
3.6	Menneskeverd og teknologi	61
3.6.1	Trolley-problemet	62
3.6.2	Moralske maskiner	63
3.6.3	Apper kan reflektere menneskesyn	64
3.6.4	Digitalisering av verdier	65
3.7	Opplæring – på hvilket verdigrunnlag?	67
3.7.1	Et offisielt verdigrunnlag	67
3.7.2	Humanisme som holdning og idé	68
3.7.3	Humanisme – verdienes mellomnivå	69
3.7.4	Hvilke verdier er kristen-humanistiske?	70
3.7.5	Humanisme i islam	72
3.7.6	Verdier verdt å kjempe for	73
3.8	Oppsummering og refleksjon	75

Kapittel 4

Pedagogikk: Hva er det brede dannelsesoppdraget?	78	
4.1	Hva er utdanning?	79
4.1.1	Hva er danning?	79
4.1.2	Å bli mer menneskelig	82
4.1.3	Dannelsesoppdraget i formålsparagrafene	83
4.1.4	Digital dannelse og digitale ferdigheter	85

4.2	Digital dømmekraft i utdanningen	86
4.2.1	Digital dømmekraft i barnehagen.	90
4.2.2	Fagfornyelsen 2020 – et verdiløft	92
4.2.3	Digital dømmekraft i Fagfornyelsen.	93
4.2.4	Fagfornyelsen i to deler	95
4.2.5	Digitale begrep i Fagfornyelsen.	98
4.3	Samisk språk og kultur	100
4.4	Barn i sårbare situasjoner	101
4.4.1	Mer utsatt for mobbing	102
4.4.2	Sårbart sosialt samspill.	103
4.4.3	Visualisering som pedagogisk verktøy.	104
4.5	Lærerens profesjonsfaglige kompetanse	106
4.5.1	Digital trivsel	107
4.6	Oppsummering og refleksjon	109

Kapittel 5

Etikk: Hva er å handle digital-etisk?	111	
5.1	Hva er etikk?	112
5.2	Metaetikk: Hvordan kan jeg vite hva som er godt?	113
5.3	Normativ etikk: Hva er rett?	114
5.3.1	Konsekvensetikk	115
5.3.2	Pliktetikk	116
5.3.3	Dydsetikk	117
5.3.4	Dydig digital dømmekraft?	118
5.3.5	Den gylne regel	119
5.4	Anvendt etikk: Hva gjør jeg?	121
5.4.1	Digital-etisk refleksjon	122
5.4.2	Fagfeltet digital etikk	123
5.5	Kan teknologien bli etisk?	124
5.6	Globale perspektiver på etikk	125
5.6.1	Personvern	126
5.6.2	Etiske grunnprinsipper for personvern	128
5.6.3	EUs rammeverk for etisk kunstig intelligens.	129
5.6.4	Syv etiske krav	130
5.6.5	Etikk i Norges strategi for kunstig intelligens	131

5.6.6	Særnorske fordeler?	133
5.7	Oppsummering og refleksjon	134
Kapittel 6		
Erkjennelse: Hvordan utvikles kritisk tenkning?		137
6.1	Barn og unges utvikling i den digitale verden	138
6.1.1	Hvem er jeg, hvem er mennesket?	139
6.1.2	Et begynnende selv	139
6.1.3	Utvikling av et kjerne-selv	140
6.1.4	Utvikling av et subjektivt selv	141
6.1.5	Det verbale selv	142
6.1.6	Et fortellende selv	142
6.1.7	Individets utvikling av jeget gjennom digitale medier	143
6.1.8	Hva betyr dette for 6–9-åringen/skolen/elever? ...	144
6.2	Kritisk tenkning i digitaliseringens tid	144
6.2.1	Hva er kritisk tenkning?	145
6.2.2	Hvordan lære kritisk tenkning?	146
6.2.3	Kritisk tenkning og vurdering av valg	147
6.2.4	Kildekritikk og kritisk medieforståelse	148
6.2.5	Medieforståelse hos barn	149
6.2.6	Kritisk tenkning og algoritmisk tenkning	152
6.2.7	Mediemyndighet	154
6.3	Klar for sosiale medier?	156
6.4	Oppsummering og refleksjon	158
Kapittel 7		
Deltakelse: Hvordan bidrar vi til demokratiet?		161
7.1	Dømmekraft under press.	162
7.1.1	Reklame og ulovlig reklame.	162
7.1.2	Digital profilering og mikromålretting	164
7.1.3	Uønsket informasjonspåvirkning	164
7.2	Demokrati under press	166
7.2.1	Demokrati – en humanistisk idé?	166
7.2.2	Dannelse, nytte og makt.	167

7.2.3	Mikromålrettede politiske budskap	168
7.2.4	Digital valgmanipulasjon	169
7.2.5	Valgmanipulering av unge	170
7.3	Opplæring i digitalt medborgerskap	172
7.3.1	Digitalt engasjement og samhandling	173
7.3.2	Tillit og sosial kapital	174
7.4	Oppsummering og refleksjon	175
Kapittel 8		
Kommunikasjon: Hvordan får vi til dialog?		
8.1	Hva er dialog?	179
8.2	Dialog med barn	181
8.2.1	Barn 0–6 år	181
8.2.2	Barn 6–9 år	182
8.2.3	Barn 9–12 år	182
8.2.4	Barn 12–16 år	184
8.2.5	Barn i sårbare situasjoner	185
8.2.6	Nora og Leah – når verdener møtes	185
8.3	Dialog med hjemmet: foreldresamarbeid	186
8.3.1	Samarbeid mellom barnehage og hjem	187
8.3.2	Samarbeid mellom skole og hjem	188
8.4	Modeller for foreldresamarbeid	191
8.5	Samtaler om konkrete spørsmål	192
8.6	Samtaler som eksempel	194
8.7	Oppsummering og refleksjon	197
Etterord		
Digital dannings i koronaens tid		
Litteraturliste		
Stikkord		